

Prijs f 0,50.

*Br. 1894 IV, 40
1898 III, 24*

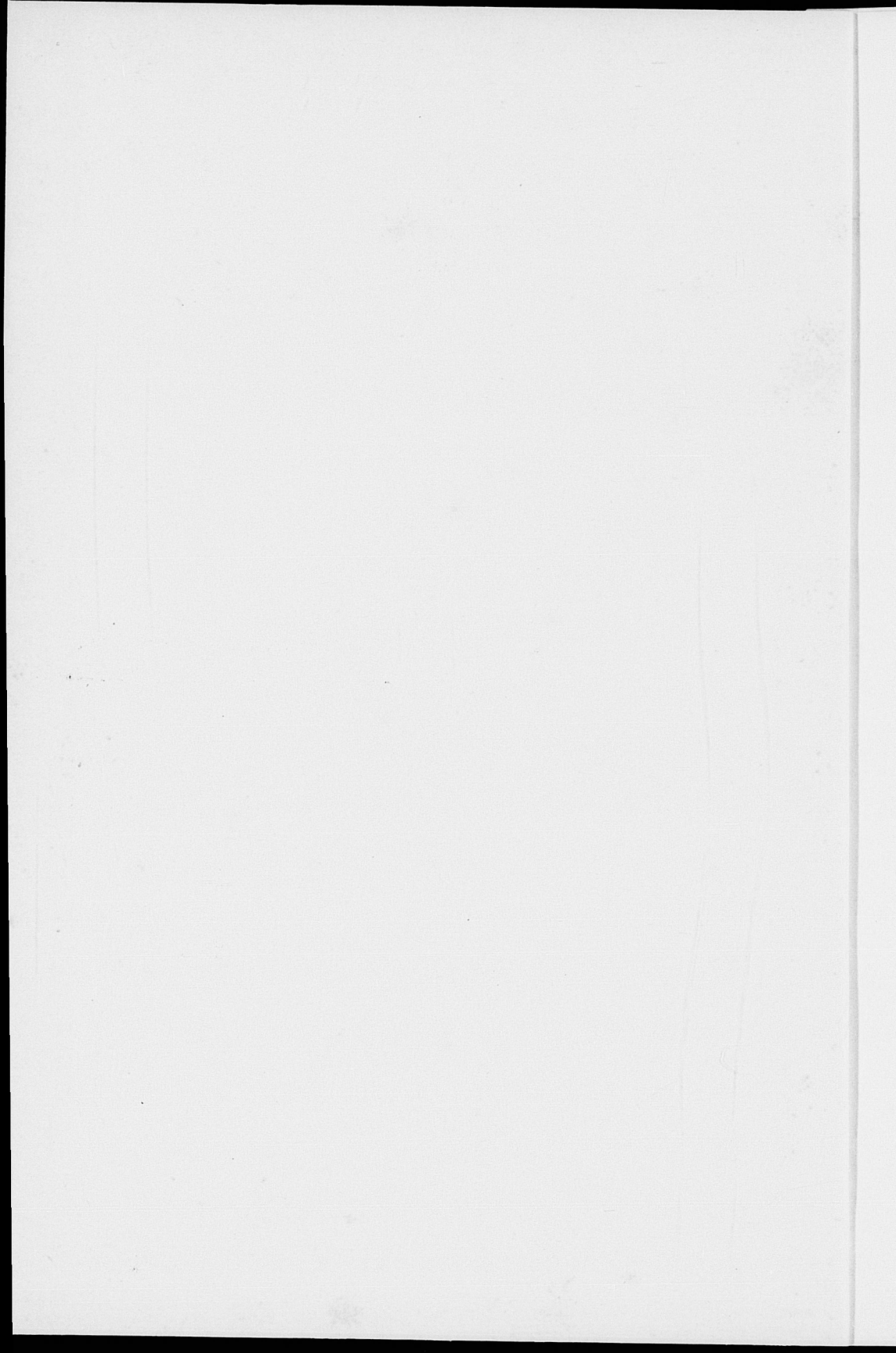

J. T. WOUTERS.

HOMOEOPATHIE.

P. NOORDHOFF.
GRONINGEN.

Br. 1898 III. 24

SIMILIA SIMILIBUS CURANTUR.

POPULAIRE VOORDRACHT

OVER

HOMOEOPATHIE,

DOOR

J. T. WOUTERS,
Arts.

Dames en Heeren!

Het betere is de vijand van het goede: dikwerf onder- vinden nieuwe, meer humane denkbeelden de felste be- strijding van die zijde, waar humaniteit een der voor- naamste prikkels tot handelen is. De medicus, vervuld van deernis met het lijden zijner medemenschen; beziel- met den lust hun leed te verzachten; begaafd met wetenschappelijken zin, die tot studie van ziekten en de gebruikelijke hulpmiddelen te hunner bestrijding aanvuurt; en beslist afwerend elk ingrijpen, dat, in zijn oog, het welzijn zijner patienten zal schaden, is dikwerf de meest verstokte tegenstander van die baan- brekers op het veld zijner wetenschap, die langs geheel nieuwe wegen het wezen van ziekte en hare genezing zoeken nabij te komen en hare raadselen te ontslui- ren. Dan echter wordt hij het vaandel der humaniteit ontrouw. Zij tracht met alle middelen de som van menschelijk geluk te vermeerderen, van menschelijk leed te verminderen. Haar devies luidt: alles te willen kennen, alles te willen begrijpen en — alles te willen vergeven. Bij haar ontwikkelt het verstand het gevoel; nooit is het gevoel de toetssteen, waarnaar de waarheid zal worden geoordeeld. De medici van onze eeuw hadden beter gedaan bij de beoordeeling der homoeopathie niet direct op gevoelsgronden te verwerpen, wat de humaniteit hen

voorschreef langs den weg van onderzoek tot meerder klaarheid te brengen.

Humaner dan de officieele geneesmethode, dat is zij, de homoeopathie; al bereikt zij in menig opzicht volstrekt niet het ideale. Helaas, we zijn bij het meereendeel onzer daden gedrongen te kiezen tusschen het meerder en het minder kwade om het goede te bereiken en de kunst van genezen maakt daarop maar zelden eene uitzondering.

Chirurgisch ingrijpen onder chloroformbedwelming is humaner dan het bij volkomen bewustzijn van den lijder wegsnijden en branden van lichaamsdeelen; maar wie ontveinst zich de nadeelen van dergelijke slaapmiddelen; wie acht met het verwijderen van een ziek lichaamsdeel den patient voldoende gebaat?

Hooger staat die geneeswijze, waardoor de zieke het volle gebruik zijner organen herkrijgt, al is 't soms onder tijdelijk onaangename reactieverschijnselen van het lichaam, dat onder den invloed van levenwekkende prikkels wordt gebracht.

Om de pijnen van den lijder te verlichten staan ons velerlei middelen ten dienste; maar de methode, die zich daartoe hoofdzakelijk bedient van artsenijen, die tijdelijke verdooving teweeg brengen met de nadeelige nwerkingen daaraan verbonden, staat aanmerkelijk beneden die geneeswijze, die ons in staat stelt met de pijn ook de haar veroorzakende stoornis te doen ophouden.

't Is humaner een ziek orgaan te genezen met kleine hoeveelheden van een geneesmiddel dan met kwantiteiten, waardoor aan gezonde organen schade kan worden toegebracht.

De homoeopathie nu, wijzende op hare beginselen en op hare resultaten tegenover die der officieele geneeskunde, houdt met recht staande dat in den strijd tegen ziekte en dood haar de eerepalm toekomt.

Maar, gij weet het, van de zijde der officieele school, de allopathische, wordt dit allermintst erkend. En talloze malen hebben de pogingen haar een beter inzicht te geven in het wezen der homoeopathie schipbreuk geleden. „Bij mij staat het vast!”, klinkt het hooghartig. En immer weer wordt in en buiten de gehoorzalen onzer universiteiten de banvloek over het systeem en de beoefenaren uitgesproken.

Is het wonder, dat de groote menigte in een vernietigend vonnis van die zijde berust; dat zij van hare vijandelijke gezindheid tegenover de kettersche richting blijken geeft?

Gelukkig, er zijn uitzonderingen. 't Is zelfs niet te miskennen, dat de kring van belangstellenden zich uitbreidt.

Ik hoop hedenavond ook onder u meerdere sympathie voor onze zaak te wekken, en in het u opgedrongen onrechtvaardig oordeel eene wijziging te brengen.

Zal ik daartoe het geheele systeem voor u ontvouwen; u uitvoerig aantoonen hoe men die en die ziekte geneest; waarom men dit zoo en dat aldus behandelt; waarom deze weg in alle opzichten beter is dan de tot nu toe gevolgde? Zou het tegenover een publiek van leeken niet ijdel pogen zijn?

Beter is het u in 't kort enkele beginselen der methode naast die der allopathen te schetsen; en u iets van hare resultaten mede te deelen; maar dan voornamelijk de vraag te behandelen, of hetgeen door de ervaring der homoeo-

pathen als vaststaand werd bevonden, eenigermate wordt bevestigd door de theoretische bespiegeling, uitgaande van andere bekende feiten; m. a. w. te beschouwen het standpunt der homoeopathie ten opzichte der nieuwere biologie of levensleer. Niet om uit deze te *bewijzen*, dat de homoeopathische methode recht van bestaan heeft; dit leert ons de waarneming aan het ziekbed, neergelegd in de werken en tijdschriftartikelen van onze schrijvers. Neen, we willen zien, of het ook nu nog te verdedigen is, dat stelselmatig door de heerschende school zonder nauwgezet onderzoek onze waarneming als bevooroordeeld, onze statistieken als leugenachtig, ons beginsel als valsch, onze genezingen als illusiën en berustend op suggestie, worden gebrandmerkt.

Natuurlijk: suggestie! het bombastisch argument, dat door den modernen medicus als hoogste troef in het debat wordt uitgespeeld; de holle klank, die al het onbegrepen moet verklaren. Geen middeleeuwsch heidebewoner heeft krachtiger geloofd aan den invloed van den Booze, dan de zoo vrij denkende negentiende-euwsche geneesheer in de al-genezende werking van den suggestieven invloed der geheimzinnig-doende homoeopathen. En bij gelijke oorzaken gelijke gevolgen.

Waar voor vele eeuwen het volk zijn geweten niet bezwaard gevoelde door de doodstraf toegepast op zoo menigen natuurvorschcr die, uitblinkend door meerder kennis en grooter gaven, geacht werd met den duivel in verbinding te moeten staan; daar wordt in onzen tijd de homoeopaath, wiens wetenschap hem grooter macht geeft over het lichaam in zijn strijd tegen ziekte en dood, door officieele geleerdheid zonder blikken of

blozen aan de kaak gesteld als kwakzalver, die uit lage drijfveeren met allerlei hocus pocus den onnoozele geneest van zijn heel of half ingebeelde kwaal.

Meent gij, dat ik overdrijf, laat ik u dan wijzen op hetgeen het Homoeopathisch Maandblad in het vorige jaar behelsde betreffende de behandeling, die den heer VAN ROYEN ten deel viel van de zijde zijner Rotterdamsche collega's, die hem, den homoeopaath, *zonder zelfs eene uiteenzetting zijner beginselen te hebben aangehoord*, met meerderheid van stemmen het lidmaatschap van hunnen geneeskundigen kring, metterdaad den naam van medicus, hebben onwaardig gekeurd;

verneemt het oordeel van het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde betreffende *de waarde der homoeopathie*:

„eene uit het oogpunt der menschelijkheid dikwijls hoogst strafbare dwaling”;

en *de drijfveeren harer beoefenaars*:

„minder eene wetenschappelijke overtuiging, dan de betere financieele vooruitzichten.”

Leest de geschiedbladen onzer richting: uw hart zal trillen van diepe verontwaardiging. Welk eene aaneenschakeling van vervolgingen door blinde onverdraagzaamheid en opgezweepten partijhaat. —

In het hier volgend betoog zal ik aan den levensloop van DR. SAMUEL HAHNEMANN, den grondlegger van ons systeem van geneeskunde, eerst eenige woorden wijden; en u schetsen, langs welken weg hij tot de ontdekking

kwam van dat beginsel tot genezing van ziekteprocessen, waaraan zijn naam voor altijd is verbonden. Dan zal ik overgaan tot de beschouwingen, die ons door de leer van het leven worden aan de hand gedaan. Besproken zal worden de uitwerking van de invloeden, die de werkzaamheid van het levend organisme beheerschen, van de zoogenaamde *prikkels*. Dan zal worden aangetoond, dat *alleen deze* het zijn, die de verschijnselen van het leven te voorschijn roepen. Vervolgens dat de levensverschijnselen moeten worden opgevat als *terugwerkingen* van het lichaam op die invloeden van buiten, ten doel hebbende de voortduring hunner werking tegen te gaan en het voortbestaan van het lichaam in den toestand, waarin het was vóór de inwerking van den prikkel, te verzekeren.

Dan zal worden duidelijk gemaakt, dat het van den aard van den prikkel afhangt, of die terugwerkingsverschijnselen gerangschikt worden onder wat men noemt gezondheid, of ziekte. En daaruit zal getracht worden den regel te vinden, die ons leiden moet tot de oplossing der vraag, langs welken weg we eene ziekte tot genezing kunnen brengen of m. a. w. wanneer en op welke wijze men kan beproeven in dat terugwerkingsproces van het lichaam in te grijpen om te voorkomen dat dit proces niet voldoende tot stand komt en het organisme te gronde gaat door de voortdurende werking dier invloeden van buiten.

SAMUEL HAHNEMANN werd in 1755 te Meissen in Saksen geboren, als zoon van een talentvol porseleinschil-

der. Reeds vroeg gaf hij blijken van meer dan gewone begaafdheid. Voor zijne opvoeding werd uitstekend gezorgd. Maar wegens geldelijke bezwaren werd de universiteitsstudie onmogelijk geacht en zou hij voor den handel worden opgeleid. Doch geheel het gemoed van den weetgierigen jongeling kwam in opstand tegen eene loopbaan, die zoo weinig met zijn aanleg strookte.

De grievende teleurstelling knaagde aan zijne gezondheid en sloopte zijne krachten. Eerst toen zwichtte de vader.

Met verrukking in het hart trok de zoon naar Leipzig om daar de medische colleges bij te wonen. Door lesgeven en vertalingen bestreed hij de kosten van zijn onderhoud.

Na twee jaar vinden we den student te Weenen, waar hij een der meest geliefde leerlingen is van Prof. QUARIN. Daarna als huismedicus bij den gouverneur van Transsylvanië, te Hermannstadt. In Hettstädt, Dessau, Gommern, Dresden en eindelijk weer te Leipzig is hij achtereenvolgens werkzaam; hij is wijd en zijd bekend als uitnemend medicus en beschaafd ontwikkeld geleerde; is gelukkig gehuwd en hoofd van een groot huisgezin.

En plotseling — in walging over de geneeskunst — in die dagen een mengelmoes van fantastische theoriën en uit de lucht gegrepen voorschriften, dikwerf onwerkzaam, vaker nog schadelijk — geeft hij de praktijk op en tracht weder met vertalingen in zijn levensonderhoud te voorzien.

Alle vertrouwen in de kunst van ziekte-bestrijding is verdwenen; ze is niet alleen onnut, neen, ze is een

geesel der menschheid en eischt meer slachtoffers dan de geweldigste krijg. Gehoor gevend aan den drang van zijn geweten, offert hij naam en welstand op. Armoede wordt zijn deel. Langen tijd dragen hij en de zijnen geduldig het zelfgekozen lot. Maar bijna ondragelijk wordt de kwelling der fijnbesnaarde ziel, als later vrouw en kinderen de heftigste verwijten tot hem richten. Toch blijft hij onwrikbaar, hij verdubbelt zijn werkracht. Maar nog smartelijker lijden wacht hem. Verscheidene zijner kinderen worden ernstig ziek. En radeloos staat de liefhebbende vader en geneesheer aan hun ziekbed. De geneeskunde is onmachtig.

Moet zij het zijn? Zal zij het voor altijd blijven? Daartegen verzet zich geheel zijn gemoed. Kan dan van alles wat hem omringt niets dienstig zijn om het lijdende lichaam te sterken in den strijd tegen ontbinding en dood? Hij weigert het te gelooven. Maar wat kan hem leiden om de geneeskrachten, die er zekerlijk schuilen in hetgeen de drie rijken der natuur ons leveren, op te sporen en ze met goed vertrouwen aan te wenden op den met ondergang bedreigden natuurgenoot?

Welke is die wet, die den geneesheer een richtsnoer zal zijn in de behandeling der ziekte bij het wisselend spel der verschijnselen, en hem daarbij de innerlijke zekerheid geeft, dat hij den zieke niet zal schaden?

Schijnbaar onoplosbaar raadsel! Eene wet, waar bijna nog geen gegevens zijn!

Toch enkele.

In zijn praktijk in Hongarije aan den Donau heeft hij moeraskoortsen in allerlei vormen te behandelen gehad;

de kinabast heeft hem daarbij onschatbare diensten bewezen. Maar koffie, peper, arsenicum, *stoffen waarvan het bekend was geworden, dat hun gebruik bij gezonde menschen een soort koorts te voorschijn riep*, waren ook merkwaardigerwijze af en toe van nut. Waarom nu het een, dan het ander werkzaam? Zou kina als arsenicum ook een bijzonderen koortsvorm kunnen veroorzaken? De eenige oplossing kon *de proefneming op den gezonden mensch* leveren; *die op het dier* kon maar weinig licht verschaffen.

HAHNEMANN nam eenige dagen achtereen een zekere hoeveelheid kina en ja, hij nam verschijnselen waar als die van koorts.

„Ik heb gevonden!” juichte het in zijn ziel. Doch, een toeval was niet uitgesloten. Zekerheid kon alleen herhaalde proefneming geven. En daarmede is de stoot gegeven tot dien ontzaglijken arbeid, in deze eeuw door hem en zijne leerlingen van vier geslachten verricht, en samengevat in de homoeopathische geneesmiddelleer, het resultaat van immer weer herhaald onderzoek van vele honderden geneesmiddelen op den gezonden mensch.

Beschouwen we nu nader het gevonden grondbeginsel. Kina veroorzaakt verschijnselen als van koorts, en is tegen enkele vormen er van een zeker geneesmiddel. Zoo vertoont arsenicum in zijn vergiftigingsverschijnselen met eene typische regelmaat terugkerende gewaarwordingen en wordt zeer hoog geschat als middel tegen andere vormen van malaria, bij welke ziekte wordt waargenomen, dat dergelijke verschijnselen met gelijke tusschenpoozen zich herhalen. Phosphorus veroorzaakt beenver-

weeking en zekere zenuwsymptomen en is een uitnemend geneesmiddel tegen de Engelsche ziekte, waarbij deze beenveranderingen, en krampen, kenmerkende verschijnselen zijn.

Volkomen *gelijk* zijn de symptomen of verschijnselen van natuurlijke en die van geneesmiddelziekte niet; er bestaat eene meer of minder groote *gelijkenis*. Vandaar de uitspraak: „het gelijkende wordt door het gelijkende genezen”; „*similia similibus curantur*”.

Eene merkwaardige ontdekking, schijnbaar alles tegensprekend wat ons de dagelijksche ervaring leert. Een ziekelijk aangedaan organisme, of orgaan, of cel tot normalen toestand teruggebracht door een prikkel, die het in gewone verhoudingen juist tot abnormale werking zou brengen. Doch — de ervaring aan het ziekbed bewijst de gegrondheid van dezen regel elken dag. Hoe dit alles te verklaren? Zijn er levensverschijnselen, die licht kunnen werpen op dezen paradox?

Ja, geachte hoorders; en met de bespreking daarvan keer ik terug tot mijn uitgangspunt: tot hoever stelt de wetenschap van onzen tijd ons in staat een inzicht te verkrijgen in het hoe en waarom van het „*similia similibus curantur*”; wordt theoretisch bevestigd wat de ervaring ons dwingt aan te nemen?

Similia similibus curantur: dat gene, wat het gezonde organisme ziek maakt, kan eene gelijkende ziekte tot genezing brengen. Tegenovergestelde werkingen dus van eenzelfde oorzaak.

Nemen we die meer waar in de natuur? Voorzeker:

eene matig sterke luchtstrooming verhoogt het verbrandingsproces; eene zeer sterke dooft de vlam. Matige koude verhoogt onze energie; sterke afkoeling brengt verstijving, verlamming teweeg.

Een zwakke electrische stroom, gaande door de levende zenuwsubstantie brengt eene samentrekking teweeg van de daarmee verbonden spier; en naarmate de stroom krachtiger wordt, neemt hare uitwerking toe; maar wordt een zekere graad overschreden, dan houdt plotseeling de samentrekking op; de zenuw is verlamd of gedood. —

Dus: 't is de *meerdere of mindere sterkte* van eenzelfden prikkel op het levende lichaam, die beslist of de levenswerkzaamheid toeneemt, dan wel vermindert. Doch geeft nu alleen de hoegrootheid van dezen prikkel den doorslag bij hare uitwerking op een organisme? Onze dagelijksche ervaring leert anders: waar een persoon van sterke constitutie op een kouden, frisschen winterdag den fijnprikkelenden wind met volle teugen inademt; zijn spieren zich met meer kracht spannen; zijne huid zich dieper kleurt; zijn levenslust wordt verhoogd; daar trekt zich iemand van teerder maaksel in een verwarmd vertrek terug; hij gevoelt zich daarbuiten hoogst onaangenaam; zijn tint is paarschblauw; bibberend kromt hij weg in den hoog toegeknoopten jas; zijn oog is zielloos en flauw; zijn geest neergedrukt. M. a. w. de uitwerking van eenzelfden prikkel is in de tweede plaats afhankelijk van den aard, de *gevoeligheid* van het aangedane organisme. Ik sprak bijv. van de door den electrischen stroom getroffen *gezonde* zenuw. Maar nu de *afstervende*. Daar is eene minimale hoeveelheid

electriciteit reeds voldoende eene spiersamentrekking teweeg te brengen; *eene kwantiteit, die bij eene gezonde zenuwzelfstandigheid niet de minste uitwerking te zien geeft*; maar bovendien is die hoeveelheid electriciteit, die in normalen toestand nog *versterking* der samentrekking ten gevolge heeft, reeds voldoende de *ziekelijke aangedane* zenuw te verlammen. De *gevoelighed* is grooter; de uitwerking van relatief zwakke en sterke prikkels is die als bij gezonde organen.

Het roode bloedlichaampje, gewonnen uit normaal bloed, vertoont eerst bij eene temperatuur van 50° C allerlei bewegingen, die plaatsverandering ten gevolge hebben; nemen we het bloed van een typhuspatient, dan geschiedt het reeds bij 15° C. —

De kleur van mensch en dier wordt bepaald door de hoeveelheid van eene zekere stof, pigment genaamd, in de huid aanwezig. *Die hoeveelheid is afhankelijk van de natuurlijke prikkels, licht, warmte en andere.* We hebben gezien, dat zwakke prikkels opwekking, de middelbaar sterke verhooging, doch zeer sterke afname van de levenswerkzaamheid ten gevolge hadden. Nu zijn de genoemde prikkels, licht, warmte enz. gewoonlijk voor individuen uit dezelfde luchtstreek bijna dezelfde. Wat wel verschilt, is de gevoeligheid der individuen. Wat voor den een een zwakke prikkel is, zal voor hem, die teerder is gebouwd, een middelmatig sterke zijn; voor den nog zwakkere een zeer sterke en vandaar het wisselend karakter der uitwerking. De oorspronkelijke kleur van paard en rund is bruin; het pigment is in matige hoeveelheid aanwezig. Is het individu iets zwakker, zoodat voor hem de gewone

prikkels reeds middelbaar sterk zijn, dan is daarvan het gevolg eene sterkere vorming van pigment, *het dier wordt zwart*; is het nog zwakker, dan werkt de gewone prikkel als zeer sterke; dientengevolge geringer pigmentvorming en *het dier is wit*. En het bewijs: ieder veehouder kan u inlichten, dat de roode koeien de sterkste zijn; dat de schimmels gauw verouderen; daarbij nukkig en kwaad, van een zwak zenuwgestel zijn; zij vertegenwoordigen de neurasthenici onder de paarden. En 't is bekend, dat de albino's onder de menschen, zij die geen pigment bezitten, van zeer zwakken bouw zijn en zelden lang blijven leven.

Zwart en wit zijn hier dus geene tegenstellingen, zwart is de tusschenkleur van bruin en wit.

En niet anders is het met kort en lang. Plaats een aantal volwassen personen van één leeftijd naar gelang van hunne grootte op eene rij. Over meer dan de helft der hoofden kunt ge eene bijna horizontale lijn trekken. Dat is de gemiddelde grootte. Enkelen zijn langer; anderen korter. Waaraan is dit toe te schrijven? Zijn de langste personen sterker dan de gemiddelde? hebben de eersten meer weerstandsvermogen dan de anderen?

De moeder, die u vertelt van haar kind dat zoo zwak is, maar tegelijkertijd hare verklaring geeft: „hij groeit ook zoo hard!” zal het u tegenspreken. En hare opmerking van het samengaan der beide verschijnselen is juist; hare verklaring is het niet.

De groei van het lichaam is niet iets spontaans, iets dat uit zichzelf plaats grijpt; neen, de verschillende omstandigheden, die er inwerken op zijne cellen, wij noemen ze prikkels, geven daartoe den stoot. Maar

we hebben gezien, dat de gevoeligheid van niet minder grooter invloed is. Dezelfde matig sterke prikkel, die het gezonde organisme langzaam en geleidelijk doet groeien, is voor den zwakker gebouwde reeds een middelbaar sterke en heeft daardoor verhoogde uitwerking, dus sterkeren groei ten gevolge; zie maar hoe het kind langer is geworden na eene ongesteldheid van enkele weken. Maar voor den nog zwakkere zullen de gewone prikkels als zeer sterke moeten werken, dus de levenswerkzaamheid verlammen, den groei moeten tegenhouden. Het zeer zwakke kind blijft klein en nietig. Lang en kort staan dus niet tegenover, maar naast elkaar; lang staat tusschen middelmatig en klein.

Met eenig voorbehoud. Wat de meeste menschen lang maakt is gewoonlijk de overmatige groei van de onderste ledematen; de romp is betrekkelijk te kort. Er bestaat geen evenredige wasdom; dit is het kenmerk van ontaarding. Waar die wel aanwezig is, zijn meestal deze individuen sterker en tot duurzamer inspanning in staat; daar is versterking van het normale aanwezig; dus zij zijn de eigenlijke tegenstelling van de korte personen.

Beschouwen we enkele verschijnselen uit ons geestelijk leven. Eene aangename mededeeling stemt ons vroolijk; we gevoelen ons welbehagelijk; we heffen het hoofd op; onze oogen glanzen. Eene grootere vreugde doet ons opspringen, jubelen; we moeten ons bewegen; we zijn buiten ons zelve. Maar overmaat van vreugde doet ons plotseling stilstaan, oogen en mond zijn wijd geopend, de armen uitgestrekt, de ademhaling stokt. Wij worden overmand door de buitengewone verrassing,

en des te eerder, hoe gevoeliger wij zijn. En is de dood niet dikwerf een gevolg van onverwachte zeer blijde tijding?

En op maatschappelijk gebied. Men zegt, dat hoe grooter de afstand zal worden tusschen bezitters en niet-bezitters, hoe pijnigender de ellende, waarin door samenwerking van het kapitaal de arbeidende stand wordt gedreven, des te spoediger eene weldadige uitbarsting tot billijker verdeeling van de vruchten van den arbeid leiden zal. 't Kan zijn; maar alleen dan, wanneer leed en ellende als prikkels inwerken op een door onderwijs, arbeidsbescherming en ingetogen leven krachtig proletariaat en dus tot verhoogde wilsuiting zullen aanzetten; niet, wanneer door ontzenuwende invloeden het weerstandsvermogen is geknakt, waardoor elke sterke prikkel noodwendig verlamming en geestverdooving ten gevolge heeft.

Telkens zagen we dus den regel bevestigd: kleine prikkels wekken de levenswerkzaamheid op; middelbaar sterke verhoogden haar; zeer sterke doen ze verlammen. We hebben hare bevestiging waargenomen zoowel bij gezonde als bij zieke organismen en organen.

Wat is ziekte? Is het een geheimzinnig wezen, dat ons plotseling overvalt en even onverwacht weer het lichaam kan verlaten; iets, dat men zich afgescheiden kan denken van ons organisme? Neen, we weten beter.

We weten, dat we onophoudelijk worden aangedaan door allerlei invloeden buiten ons; we voelen warmte en koude; we zien het licht; we tasten de lichamen, die onze huid aanraken; we bespeuren de uitwerking van den met electriciteit beladen dampkring; alle be-

standdeelen der atmosfeer ademen we in; ons voedsel prikkelt de ingewanden; de stoffen in het bloed worden naar de cellen gevoerd en oefenen daar hunne werking uit; bacteriën vermeerderen zich in de lichaamsholten, zonderen er hunne giftige stoffen af; vreugde en droefheid wisselen af in ons dagelijksch bestaan; en lust en afkeer houden beurtelings onzen geest in spanning. Wat al invloeden, wat al prikkels op dat samenstel van cellen, dat ons lichaam vormt. En toch blijft het in 't algemeen genomen wat het was; de mensch in de poolstreek, die onder de gloeiende tropenzon, die in den diepsten mijn, op den hoogsten berg; de rijkaard, die zich in weelde baadt, de minderbedeelde, die in geheel anderen kring en afwijkende levensomstandigheden zijn dagen slijt, zij allen vertoonen eenzelfde type; de lichaamsvormen blijven vrijwel gelijk; hun denken en gevoelen vertoont ongeveer dezelfde uitingen; *hun aller gezondheid kan bevredigend zijn. Onder al die wisselende invloeden keert toch het lichaam telkens tot zijn vorigen toestand terug.*

Op welke wijze? — doordat *of die prikkels verwijderd of onwerkzaam gemaakt worden, of de cellen of celonderdeelen, die onder hun invloed veranderd zijn, worden vervangen door nieuwe van het oude karakter.* Beide geschiedt in 't levend organisme; 't zij gezond, 't zij ziek; in het laatste geval *op sterkere wijze*, met meer kracht; onder heviger verschijnselen; *die dus*, men houde het wel in 't oog, *niet zelve het wezen der ziekte zijn.* Deze verschijnselen kunnen op hun beurt in enkele gevallen aanleiding geven tot andere bezwaren — verstopping, door ophooping van uitwerpselen in

het darmkanaal, tot stoornissen in den bloedsomloop enz.; aanhoudende zenuwpijnen tot verzwakking van het geheele zenuwsysteem en zoo is men *af en toe* genoodzaakt deze allereerst uit den weg te ruimen: allopathische behandeling. Deugdelijker is de geneeswijze der homoeopathen, die opklimmen tot de eerste oorzaak, deze door passende, volgens hun beginsel gekozen middelen bestrijden en daardoor ook al hare gevolgen doen verdwijnen.

Alle levensuitingen komen tot stand door terugwerking van ons organisme op die prikkels van buiten. *Spontaan, uit zichzelf, ontstaan ze niet.* De hoegrootheid van den prikkel wisselt en daarmee zijne uitwerking; evenzoo de prikkelbaarheid. De uitgedroogde, voor velerlei prikkels ongevoelige, graankorrel, in de pyramiden gevonden, was na duizenden jaren nog in staat te ontkiemen; al die eeuwen bleef ze leven; er was stofwisseling, maar ze was oneindig gering, overeenkomend met de minimale trillingen van den wereldaether, die alleen zijne moleculen en atomen in die eigenaardige beweging konden onderhouden, die wij leven noemen. Een raderdiertje, een lager organisme met spieren, huid, zenuwen, ingewanden kan geheel uitdrogen onder de luchtpomp; is bewegingloos, ademt niet, voedt zich niet, kan zoo jaren lang achtereen bewaard blijven — en toch weer opleven. Alleen hoogst geringe prikkels van electriciteit, licht, warmte en misschien nog andere hielden zijne stofwisseling gaande, al was 't onmerkbaar voor ons, ook met de gevoeligste instrumenten.

Maar wat *wij* **LEVEN** noemen zijn de verschijnselen, die ontstaan bij matig sterke prikkels en gemiddelde

gevoeligheid. Daarbij gevoelen we ons behagelijk; we noemen dezen toestand, waarin de terugwerking een zekere grens niet overschrijdt, gezondheid. Dit gevoel van behagelijkheid wordt ons eene gewoonte en maakt weinig indruk op onzen geest.

Maar bij ziekte schrikken we uit onzen dommel op en aanschouwen met angstige spanning het versterkte terugwerkings- en zuiveringsproces, dat zich in den lijder afspeelt; en soms gevolgd wordt door verschijnselen van uitputting en verlamming.

Ziekte is niet dan een gevolg van de werking van versterkte, gewone en ongewone prikkels op ons organisme. Met deze versterking vindt ook eene sterkere terugwerking van zijne cellen plaats; de levensverschijnselen zijn verhoogd; de temperatuur stijgt; de pols klopt sneller, de bloedvaten veranderen van wijdte, de spanning in hunne wanden wijzigt zich; de ademhaling wordt veelvuldiger; de gedachten verdringen elkaar *en al naar den aard van het aangedane orgaan wijzigen zij zich*; en pijnlijke gewaarwordingen zijn het sein van wat zich daar afspeelt in het gebied van de geprikkelde zenuw.

Dat zuiveringsproces kan geheel worden tot stand gebracht door het lichaam. We nemen dan eene natuurgenezing waar. Echter niet altijd wordt het geheele krijgstuig te voorschijn gehaald uit het lichaamsarsenaal; de terugwerking is niet voldoende; eene uitstooting van schadelijke invloeden heeft niet plaats, een wederopbouw van gezonde cellen wordt niet waargenomen. Dan is de kunstgenezing noodzakelijk.

Hoe brengen we die tot stand? *Door de niet vol-*

komen tot ontvouwing hunner strijd- en reservekrachten gekomen celonderdeelen, cellen of celgroepen tot verhoogde werkzaamheid op te wekken. Is dat mogelijk? Voorzeker; er zijn middelen, die toegediend aan een gezond organisme, dezelfde reeks van verschijnselen veroorzaken als die van de natuurlijke ziekte — zoowel die verschijnselen, alleen door den lijder, als diegene ook door een ander waarneembaar, de subjectieve en de objectieve. Dat dezelfde cellen en celbestanddeelen in beide gevallen aangedaan zijn, is dus aan te nemen. Waar we deze willen prikkelen, wenden we de overeenkomstige middelen aan.

Maar hoe sterk moet die prikkel zijn: hij mag hoogstens tot de middelsterke behooren. Maar wat bij een gezonde cel matig sterk is, moet voor een ziekelijk aangedane, immers meer gevoelige, reeds zeer sterk genoemd worden; de bewijzen daarvoor zijn u reeds medegedeeld. Onze eerste zorg na de keuze van het middel is dus: het in betrekkelijk geringe of zeer geringe hoeveelheid toe te dienen. *Dit is een noodzakelijk uitvloeisel van het karakter onzer geneesmiddelkeuze.*

Dat leerde ook de waarneming aan het ziekbed, toen HAHNEMANN zijn gevonden regel praktisch toepaste. Al meer en meer zag hij zich gedrongen de hoeveelheden zijner artsenijs te verkleinen; en van kwantiteiten, die hij vroeger voor absoluut onwerkzaam meende te moeten houden, zag hij de opvallendste resultaten.

Maar reeds voordat hij deze onafwijsbare gevolgtrekking had publiek gemaakt, was tegen zijne stelling: „het gelijkende wordt door het gelijkende genezen”,

een storm van verontwaardiging losgebroken; nog aangewakkerd door zijn beginsel, dat men slechts één geneesmiddel tegelijk mocht geven. Dit te durven beweren in een tijd, toen het tot eene voorname kunst werd gerekend vijf, tien, twintig en meer medicamenten tot een niet al te vies en onoogelijk allegaartje samen te mengen, eene kunst alleen na langdurige studie te verwerven, en die nu op eens tot een geheel overbodig, en voor de volledige werking der geneesmiddelen hoogst nadeelig, ijdel vertoon werd gestempeld. En dan de haat der apothekers, die zich in hunne inkomsten bedreigd zagen door eene dergelijke eenvoudige toedieningswijze; die haat nog kunstmatig gevoed door de inblazingen dier medici, welke door broodnijd gedreven met alle middelen den gehaten nieuwlichter, den veelgezochten concurrent trachtten te verdrijven. 't Gelukte hun maar al te wel.

Niet vertrouwend op de eerlijkheid dezer apothekers, bereidde HAHNEMANN gewoonlijk zijne middelen zelf en diende ze zijn patienten toe. Dit werd hem verboden en zijn verder verblijf te Königslutter, waar hij in 1798 practizeerde, hem daardoor onmogelijk gemaakt. Dat was hetgeen de broeders hadden gewenscht!

Met een bezwaard hart verliet hij de plaats, waar hij weder tot zekeren welstand was gekomen en eene goede gelegenheid had zijn systeem uit te werken en aan de praktijk te toetsen. Hij toog naar Hamburg; in dien tijd een hoogst bezwaarlijke reis. Onderweg kantelde de reiswagen; hijzelf werd licht verwond, een zijner dochters zeer ernstig, en zijn jongste zoon werd doode-

lijk gekwetst. Eerst na zes weken kon de reis worden voortgezet; zijne laatste spaarpenningen waren verteerd, toen hij Hamburg bereikte.

Is het wonder, dat zijn karakter een anderen plooi krijgt; dat zijn toon bitter wordt en hooghartig. Zijn volgende verweerschriften zijn met vlijmend sarcasme gekruid, *) nog verscherpt door de verguizing van zijne persoon en zijn systeem, die tot doelwit van allerlei zoogenaamd wetenschappelijke, daarbij grofbeleedigende en lasterlijke aanvallen waren geworden — en het tot op den huidigen dag zijn gebleven.

Homoeopathie! — schandvlek van den medischen stand; ragfijn weefsel van leugens; quasi-wetenschappelijke vlag, die eene lading dekt van òf verdwaasde òf schurkachtige geneesheeren; soortgelijke smaadresenen verneemt men telkens uit het kamp der tegenstanders, dat der allopathen. Hooggeleerden geven den toon aan, zeergeleerden vallen in, studenten baken het bevestigend refrein en een goedgebloovig publiek bauwt het geleerde koor in volle overtuiging na.

Met welk recht geschiedt dit alles? vraagt ge. Welke zijn die voortreffelijke beginselen, in wier naam de staf wordt gebroken over deze nieuwlichters? Ik wil u eenige opvattingen der allopathie en van de homoeopathie meest afwijkende in enkele trekken

*) „So! also $\frac{1}{10}$ Gran (Arsen) wirkt zuweilen lebensgefährlich, und weniger, viel weniger zu geben erlaubt dir die zunftmässige Observanz nicht? Heisst dies nicht dem Menschenverstand Hohn gesprochen? Ist die zunftmässige Observanz eine Einführung unter vernunftlose Sklaven oder unter Menschen, die freien Willen und Verstand haben? Wenn dies Letztere ist, wo hindert sie *weniger* anzuwenden, wo *viel* schädlich werden könnte? Eigensinn? Schuldognatismus? oder welcher andere Geisteskerker?“

schetsen. Hoe staat het met hare geneesmiddelleer? is 't eene vertrouwbare vraagbaak voor den medicus voor eenvoudige en lastige gevallen uit de praktijk? Van u reeds hoor ik geen volmondig ja. „We hebben een besten dokter; van medicijnen houdt hij gelukkig niet veel; zijn ze nuttig voor het eene, dan schaden zij het andere orgaan”; ik vraag u, is dat niet een gezegde, dat men vooral onder de hoogere standen niet zelden verneemt. En in veel gevallen was dit laatste eene uiting van den medicus zelf. Wij homoeopathen meenen ook, dat hij van zijn standpunt gelijk heeft; maar meenen bovendien, dat het niet zoo behoefde te zijn, als hij iets meer wist van de werking zijner geneesmiddelen op den gezonden mensch en ze volgens een ander beginsel wilde toepassen.

Wat is dan zijn beginsel? Dat is ook door hem niet gemakkelijk aan te geven; 't is zoo'n vroolijk allegaartje, zijn systeem.

Vooreerst bedient hij zich van geneesmiddelen, die de meest op den voorgrond tredende onaangename, of schadelijk gedachte, verschijnselen moeten verminderen of onderdrukken.

Verneemt de allopaath het woord koorts, de woorden chinine, antipyrine, antifebrine staan in gedachte reeds op het recept;

dezelfde middelen als de patient klaagt over pijn, maar opium en morphine dringen zich nog in 't eerste gelid;

zijn er krampen, chloroform en aether strijden om den voorrang,

klachten over maagzuur, na een paar uur verschijnt

een doos met poeder, dat het zuur zal moeten omzetten; een kuch, een hoest en de wonderdrank met opium of een ander gevoelloosheid veroorzakend middel toovert den patient eene schijngenezing voor.

Zijn de ingewanden lui en onwerkzaam, een kinke zweepslag in den vorm van aloes, rhabarber, senna, rhamnus, groene poeder, bitterwater enz. enz., of alleen toegediend, of rationeeler nog, een aantal dooreengemengd — en het afgebeulde paard doet fluks eenige stappen, natuurlijk om een eind verder weder te blijven staan.

Maar, o zaligheid, die den medicus doorstroomt, wanneer bij een of ander proces een bacil de schuldige blijkt — eene zaligheid alleen geëvenaard door de verrukking en reine vreugd van den bacterioloog, die den bacterie-bastaard mag wettigen, door hem zijn eigen eerlijken naam te schenken.

In volle krijgstoerusting trekt hij tegen den geweldigen vijand op; met boorzuur, chloorkalk, hypermanganas kalicus opent hij den strijd; straks komen carbol, lysol, tymol en kreosoot in de gevechtslinie; maar blijken ook zij onmachtig den elke twintig minuten zich verdubbelen vijand in de pan te hakken, dan dondert het sublimaatkanon over de vlakte en spreidt schrik en verderf onder het giftig gebroed; eindelijk, o glorie, daar rijst de juichkreet: „de zege is ons!” de laatste aterling zijgt rochelend neer, en de gelukkige patient — — sterft aan sublimaatvergiftiging!

De literatuur van het laatste twintigtal jaren is vol van dergelijke feiten; men meende het zoo goed; men had zich waarlijk zoo uitgesloofd; maar eene „bijzondere”

gevoeligheid van den patient — men noemt zulks idiosynkrasie — deed alle berekening falen.

En de homoeopathische geneesmiddelleer kon zich weer verrijken met deze ongewilde proefneming van een geneesmiddel op den mensch — een wel wat te duur gekocht resultaat!

Maar de homoeopathie, die leerde en leert en steeds heeft bewezen dat, zijn eenmaal de bacteriën in het lichaam ingedrongen, men beter doet dit in zijn *zelf aangevangen* tegenweer te steunen door zoo noodig de cellen tot verhoogde werkzaamheid aan te zetten, in plaats van ze door zulke scherpe middelen *in sterke doseering* *) te verlammen — die homoeopathie is irrationeel, is bedrog, is een plaag der menschheid, eene strafbare dwaling, eene schande der wetenschap; die homoeopathie moet verdelgd worden van den aardbodem; haar aanhangers vervolgd en met hoon en smaad overladen aan ieders verachting prijsgegeven uit het oogpunt der menschelijkheid!

En hare resultaten, bij behandeling van ziekten bijv., waarbij bacteriën een hoofdrol spelen? Het sterftcijfer van diphtherie is ongeveer hetzelfde als dat in de laatste jaren de behandeling oplevert met het serum, waarvan BEHRING, de ontdekker, verleden jaar zeide, dat hare werking verklaard moest worden door HAHNEMANN's beginsel; vroeger was het onder allopathische behande-

*) *In sterke doseering.* In zeer geringe hoeveelheden wordt door de homoeopathie met veel succes bij etteringsprocessen het sublimaat gebruikt, dat dan de cellen tot verhoogde werkzaamheid aanzet; zooals het ook, *in den reageerbuis*, waar het in oplossingen van 1 op 1000 het bacteriënleven vernietigt, in verdunningen van 1 op 800.000 den groei en de vermenigvuldiging der kiemen in zeer sterke mate begunstigt.

ling drie en viermaal zoo groot. En terwijl nog in de laatste cholera-epidemiën, die Europa teisterden, bijna de helft der patiënten het slachtoffer werd, leert ons reeds een statistiek van den homoeopaath Dr. JOZEF VON BAKODY uit Raab in Hongarije, uit het jaar 1831, gestaafd door authentieke getuigenissen, dat van zijne 154 patiënten 148 behouden bleven. En de latere opgaven komen deze zeer gunstige cijfers dikwerf zeer nabij.

HAHNEMANN zelf behandelde in 1813 honderddrieëntachtig gevallen van eene op typhus gelijkende ziekte en verloor geen enkelen patiënt.

Prof. EICHHORST, allopaath, behandelde van 1884—1888 258 gevallen van longontsteking en daarvan stierven 53, dus ruim twintig procent. De statistieken der homoeopathen geven gemiddeld in 6 % der gevallen een doodelijken afloop aan.

In de Amerikaansche ziekenhuizen, die eene allopathische en eene homoeopathische afdeeling bezitten, geschiedt de verdeeling der zieken door een stedelijk beambte al naar er bedden beschikbaar zijn. 't Sterftecijfer der allopathische afdeeling was 10.32 %, dat der homoeopathische 6.97 %.

De Algemeene Levensverzekering in Londen staat dan ook 10 % rabat toe aan personen, die homoeopathisch worden behandeld.

Nogmaals, leidt deze allopathische methode werkelijk tot snellere genezing? Is bijv. werkelijk de temperatuursverhooging zoo nadeelig, als men ons wilde doen gelooven? In geenens deele, het blijkt meer en meer, dat ze het genezingsproces vergemakkelijkt, de bacte-

riën doodt; de vernietiging hunner giftige afscheidingen bevordert, de herstelling der organen in de hand werkt.

Wordt de toestand van het lichaam door de antipyrine zooveel beter, dat de migraine pijnen niet weer verschijnen? Leidt het voortdurend gebruik, buiten de gevallen met onmiddellijken doodelijken afloop, niet tot langzame ontaarding van de hartspeer? ('t Verdient aanteekening dat in den laatsten tijd verband wordt gezocht tusschen de menigvuldigheid van hartziekten na influenza en het misbruik, dat bij deze ziekte van antipyrine is gemaakt!)

Gaat de slepende longaandoening niet even goed haren gang, al bespeurt de patiënt niet meer den prikkel tot hoesten door de afscheidingsprodukten, nu de zenuwen, door de opium verlamd, geen boodschap overbrengen naar het centraal zenuwstelsel? of sneller nog, wanneer de opgehoopte slijm, etter hun verderfelijken invloed op de omgeving doen gevoelen.

Is het rationeel een kind, dat in stuipen ligt, een flinke dot met chloroform onder den neus te houden zoolang, tot de spieren verslappen?

Dit alles is struisvogelpolitiek, uitstekend om een verbluffend schijnsucces te verkrijgen; maar allerm minst in staat het organisme te helpen in zijn strijd tegen dreigende vernietiging.

En we hebben gezien, de levenswerkzaamheid wordt alleen verlamd door betrekkelijk sterke prikkels; vandaar dan ook de enorme hoeveelheden der medicamenten, die moeten worden toegediend; alleen de wettelijk vastgestelde maximaaldosis roept den medicus een nog niet eens zeer gebiedend halt toe. En of ook

andere dan de zieke organen daarvan de minder gunstige uitwerking ondervinden? Och ja, dat komt ook nog al eens voor!

Er worden door de allopathen echter ook andere geneesmiddelen gebruikt: ik noem phosphorus bij engelsche ziekte; zwavel bij huidziekten; braakwijn bij luchtpijp- en longontstekingen; arsenicum bij bloedziekten; moederkoorn bij ruggemergsteking; rhabarber en calomel bij diarrhae; tuberculine bij tuberculose. En wat blijkt? — dat deze middelen bij gezonde individuen dezelfde verschijnselen opwekken als die der ziekte, waartegen ze worden toegediend. Dus — verkapte homoeopathen? O! zeg het niet te luid! 't idee alleen doet hen huiveren; liever de dolste theoriën verzonnen, dan de waarde van het *similia similibus curantur* toe te geven; dan te erkennen, dat wat ziek maakt langs dezen weg ook weer gezondheid kan geven.

Maar met eene dergelijke verkrachting der waarheid is de wetenschap niet gediend; zijn de patiënten, die zich aan ons toevertrouwen, niet gebaat. Waarom wel zwavel bij eczemen, en niet belladonna bij zekere krampvormen; aconit bij verkoudheid; arsenicum bij cholera; kwik bij diphtherie; opium bij hersenverlamming; spaansche vlieg bij nierziekten? waarom den schat der homoeopathische middelen, die de allopaath zelfs niet bij name kent, al bij voorbaat voor waardeeloos uitgekreten, zoolang zoo talloze gevallen van ontoereikendheid der eigen middelen zich in de praktijk voordoen?

Waarom? — 1°. Omdat ieder kan begrijpen, dat het al te gek is om eene ziekte te willen genezen door

iets wat dezelfde of soortgelijke ziekte veroorzaakt; „om vuur te blusschen door nieuwe brandstof”, zooals Prof. STOKVIS beweert, daarbij een beroep doende op wat hij noemt: „het gezond verstand”. Wij noemen het „het bevooroordeeld gevoel” -- waaraan wij geen attest van gezondheid wenschen uit te reiken.

2°. — en dat is het hoofdargument — omdat de homoeopathen zulke geringe hoeveelheden geven. Ik heb u reeds duidelijk gemaakt, waarom dit noodzakelijk *moet* geschieden. En met hoe weinig men volstaan kan, *daarover beslist alleen de ervaring*. En die leert ons wonderbaarlijke dingen.

Vooraf dit: De homoeopathische apotheker heeft de geneesmiddelen in zoogenaamde verwrijvingen en verdunningen in voorraad; een mengsel van 1 deel artsenij met 9 deelen melksuiker of alcohol geeft hem de eerste verwrijving of verdunning; daarvan 1 deel weer met 9 deelen van deze indifferente stoffen de 2de; en zoo voort tot de 3de, 4de, 6de, 10de, 30ste en soms nog hooger.

Deze vermenging geschiedt met inachtneming van bepaalde voorschriften, die beoogen het middel in zeer fijn verdeelden toestand te brengen; daardoor de opname in 't lichaam gemakkelijker te maken; en de werkzaamheid te verhoogen.

Welke verwrijving de meest werkzame is, alleen de ervaring kan vooralsnog in deze beslissen. En dat deze ons leert, dat nu eens de 1ste, dan weer de 2de, in een ander geval de 30ste, de meest werkzame is, is een onloochenbaar feit; zeer zeker moeilijk te verklaren; maar daarom voor elk nauwgezet waarnemer niet minder

waarachtig. De ervaring worde onpartijdig geraadpleegd en niet worde laatdunkend geloochend wat slecht strookt met vooropgezette meeningen.

Dan zal blijken, dat met het *similia similibus curantur* tot richtsnoer, men veel zekerder, sneller en aangenamer kan genezen dan tot nog toe het geval is; dat vele gevallen, die nu chirurgisch moeten worden behandeld; dat menige patiënt, die geëetst, gebrand, gekrabd of met zalven behandeld ¹⁾ wordt door den specialist, voor inwendige behandeling vatbaar is; dat hoe goed de resultaten van watergeneeskunde, dieetkuren en Zanderapparaten mogen zijn, ze, vergeleken met de resultaten der praktische aanwending *van het homoeopathisch beginsel door middel van medicamenten* — duur, omslachtig en tijdroovend moeten heeten.

Die erkenning zal een gewin zijn voor den lijder; niet minder voor den medicus.

Nu is hij een speelbal van hooggespannen verwachtingen over de alles genezende werkzaamheid van een nieuw, slechts onvolkomen onderzocht, geneesmiddel

¹⁾ Niets kenmerkt de homoeopathie meer als eene *bijzondere* geneesmethode — eene kwalificatie, die de Rotterdammer medici haar ontzeggen (zie Aanmerking) — dan hare opvatting, dat het meerendeel der huidziekten uitwerkingen zijn van inwendige oorzaken en met inwendige middelen moet worden behandeld; dat dauwworm, met zinkzalf „genezen” overslaat op inwendige organen en zich kan uiten door hersenziekten, asthma, hartkramp enz.; en dat deze eerst zullen verdwijnen wanneer door het lichaam alleen of geholpen door geneesmiddelen de huid weder geheel zijne functie als uitscheidingsorgaan heeft herkrege en daardoor andere, ziekelijk aangedane en abnormale stoffen afscheidende organen, kan ontlasten.

Aanmerking. Nadat het gebleken was, dat het reglement van den Geneeskundigen kring te Rotterdam niet toeliet den heer van Royen, den homoeopaath, te royeeren, nam men met meerderheid van stemmen — later, bij staking van stemmen, zal het lot beslissen! — de volgende motie aan: „De vergadering, de homoeopathie als eene bijzondere geneeswijze niet erkennende, maar haar als irrationeel veroordeelende, gaat over tot de orde van den dag.”

iets wat dezelfde of soortgelijke ziekte veroorzaakt; „om vuur te blusschen door nieuwe brandstof”, zooals Prof. STOKVIS beweert, daarbij een beroep doende op wat hij noemt: „het gezond verstand”. Wij noemen het „het bevooroordeeld gevoel” -- waaraan wij geen attest van gezondheid wenschen uit te reiken.

2°. — en dat is het hoofdargument — omdat de homoeopathen zulke geringe hoeveelheden geven. Ik heb u reeds duidelijk gemaakt, waarom dit noodzakelijk *moet* geschieden. En met hoe weinig men volstaan kan, *daarover beslist alleen de ervaring*. En die leert ons wonderbaarlijke dingen.

Vooraf dit: De homoeopathische apotheker heeft de geneesmiddelen in zoogenaamde verwrijvingen en verdunningen in voorraad; een mengsel van 1 deel artsenij met 9 deelen melksuiker of alcohol geeft hem de eerste verwrijving of verdunning; daarvan 1 deel weer met 9 deelen van deze indifferente stoffen de 2de; en zoo voort tot de 3de, 4de, 6de, 10de, 30ste en soms nog hooger.

Deze vermenging geschiedt met inachtneming van bepaalde voorschriften, die beoogen het middel in zeer fijn verdeelden toestand te brengen; daardoor de opname in 't lichaam gemakkelijker te maken; en de werkzaamheid te verhoogen.

Welke verwrijving de meest werkzame is, alleen de ervaring kan vooralsnog in deze beslissen. En dat deze ons leert, dat nu eens de 1ste, dan weer de 2de, in een ander geval de 30ste, de meest werkzame is, is een onloochenbaar feit; zeer zeker moeilijk te verklaren; maar daarom voor elk nauwgezet waarnemer niet minder

waarachtig. De ervaring worde onpartijdig geraadpleegd en niet worde laatdunkend geloochend wat slecht strookt met vooropgezette meeningen.

Dan zal blijken, dat met het *similia similibus curantur* tot richtsnoer, men veel zekerder, sneller en aangenamer kan genezen dan tot nog toe het geval is; dat vele gevallen, die nu chirurgisch moeten worden behandeld; dat menige patiënt, die geëtt, gebrand, gekrabbd of met zalven behandeld ¹⁾ wordt door den specialist, voor inwendige behandeling vatbaar is; dat hoe goed de resultaten van watergeneeskunde, dieetkuren en Zanderapparaten mogen zijn, ze, vergeleken met de resultaten der praktische aanwending *van het homoeopathisch beginsel door middel van medicamenten* — duur, omslachtig en tijdroovend moeten heeten.

Die erkenning zal een gewin zijn voor den lijder; niet minder voor den medicus.

Nu is hij een speelbal van hooggespannen verwachtingen over de alles genezende werkzaamheid van een nieuw, slechts onvolkomen onderzocht, geneesmiddel

¹⁾ Niets kenmerkt de homoeopathie meer als eene *bijzondere* geneesmethode — eene kwalificatie, die de Rotterdammer medici haar ontzeggen (zie Aanmerking) — dan hare opvatting, dat het meerendeel der huidziekten uitwerkingen zijn van inwendige oorzaken en met inwendige middelen moet worden behandeld; dat dauwworm, met zinkzalf „genezen” overslaat op inwendige organen en zich kan uiten door hersenziekten, asthma, hartkramp enz.; en dat deze eerst zullen verdwijnen wanneer door het lichaam alleen of geholpen door geneesmiddelen de huid weder geheel zijne functie als uitscheidingsorgaan heeft herkrege en daardoor andere, ziekelijk aangedane en abnormale stoffen afscheidende organen, kan ontlasten.

Aanmerking. Nadat het gebleken was, dat het reglement van den Geneeskundigen kring te Rotterdam niet toeliet den heer van Royen, den homoeopaath, te royeeren, nam men met meerderheid van stemmen — later, bij staking van stemmen, zal het lot beslissen! — de volgende motie aan: „De vergadering, de homoeopathie als eene bijzondere geneeswijze niet erkennende, maar haar als irrationeel veroordeelende, gaat over tot de orde van den dag.”

en van de ontnuchterende teleurstellingen, die er op moeten volgen, en geestdriftdoovende ontkenning houdt zijn geest gevangen: cynisme is de katzenjammer van het bijgeloof.

Nu barst hij los in hatelijke verwijten tegen den homoeopaath, daar argumenten ontbreken; want gelijk de bladknop aan den rozestengel, die de kiem van blad en bloem in zich bevat, de levenssappen dervend uitgroeit tot den scherpen doorn, zoo ontaardt het debat, als bewijsgronden falen, in een stekeligen, onvruchtbaren redetwist.

Maar gaan hem de oogen open, dan volgt hij met goed vertrouwen het spoor van onzen meester HAHNEMANN; zijn kennen en kunnen neemt toe in omvang en gehalte. En al blijft hij in zoo menig geval zijn onmacht diep gevoelen, weet hij den tijd nog wel verre, dat de dokterscoupé een zegekar zal zijn; hij laat zich niet ontmoedigen door 't mislukken van zijne pogingen; hij weet dat dieper inzicht in de levensleer door het „similia” nog grooter macht zal geven aan zijn hand.

En de strijd wordt hem lief: zooals na een zwoele nacht, voordat de zon aan de kim omhoog rijst, de morgenkoelte verfrisschend om zijn slapen speelt, zoo prikkelend werkt de opstekende kamp der ideeën bij het dagen der waarheid op zijn geest. Dat zij rijzen zal, staat vast. Geen hoog-officieel „ik verbied het” zal baten.

Geen donderend: „Terug!” van Koning Kanut dreef den onweestaambaar opdringenden vloedgolf weder zeewaarts in; nooit kan in naam van een op hoogen troon geheven stelsel de ten slotte toch zegevierende

macht der feiten worden gekeerd; de onvoldaanheid met het bestaande doet den mensch snakken naar dieper kennis en volmaakter waarheid.

Gelijk de planeet in steeds enger wordenden kring moet wentelen om de centraalzon, waarin hij zich ten laatste zal oplossen; de centraalzon in eigen baan den kringloop volbrengt om zijn middelpunt, dat weder hem zal opnemen, en dit tot in alle oneindigheid voort — zoo wordt de menschheid voortgestuwd door nooit rust latenden wetensdrang naar de wetten van natuur en leven; nauw is na langen moeilijken arbeid de geldigheid van de een tot waarschijnlijkheid gebracht, of reeds staren we met brandend ongeduld op de komende ontsluiting van eene algemeener waarheid, die ook de eerste zal omvatten.

En schijnt een komeet in oneindigen parabool te spotten met de wet, die alle stof beheerscht, na vele jaren keert hij weer, eerst als nauw merkbaren stip in het gezichtsveld van onzen telescoop; dan, gestadig zwelt hij aan tot hij in vurig vlammschrift ons konde doet van de dingen, die een naaste toekomst baren zal.

Ook de allopathie heeft weifelend keert gemaakt, en reeds zijn er teekenen der tijden, die ons de gegronde hoop doen voeden, dat zij zwichten moet voor den drang naar waarheid.

En die teekenen?

Sedert jaren onderzoekt Prof. SCHULZ te Greifswald volgens de methode van HAHNEMANN de geneesmiddelen op den gezonden mensch; ¹⁾

¹⁾ Klinische Arzneimittellehre. Prof. Schulz.
Die Pharmacodynamik des Schwefels 1896 Prof. Schulz.

met steeds meer aandrang wijst hij op de groote waarde dezer proefnemingen.

Reeds voor jaren wijdde hij enkele waardeerende artikelen aan ons grondbeginsel „het similia similibus curantur” ¹⁾).

Sedert 5 jaar vindt hij in zijn collega Prof. RUDOLF ARNDT een medewerker, die de geldigheid van het beginsel verklaart uit de door hem geformuleerde en toegelichte hoofdwet van het leven: zwakke prikkels wekken de levenswerkzaamheid op, middelbaar sterke verhoogen ze; zeer sterke doen ze verlammen. ²⁾

Een ander schrijver, Dr. KONRAD SCHWEIZER, komt ook tot het resultaat, dat door specifieke cel-prikkels deze uit den ziekelijken in den normalen toestand kan worden overgebracht ³⁾); en zal weldra in een grooter werk het beginsel der homoeopathie recht doen we-dervaren . .

Verleden jaar bevatten Berlijnsche ⁴⁾ en Weener ⁵⁾ medische bladen waardeerende beschouwingen over de methode van Prof. SCHULZ.

En ten laatste heeft deze voor enkele maanden in het nieuwste werk over algemeene geneeskunde met

¹⁾ a Virchow's Archiv. Band 108, 1888. Prof. Schulz.

b. Deutsche medizinische Wochenschrift 1890. No. 1—4. Prof. Schulz.
Ze bezorgden hem van Prof. Leyden het verwijt, de natuur- en levenswetten te willen omverwerpen. Prof. Leyden schijnt bij de schepping een handje medegeholpen en af en toe met goeden raad te hebben gediend.

²⁾ Das biologische Grundgesetz. Prof. Arndt.

³⁾ Brown, Virchow, Helmholtz — Hertz.
Eine initial — propaedeutische Studie.
Dr. Konrad, Schweizer.

⁴⁾ Prof. Israel. Ueber den Tod der Zelle.
Berliner Klinische Wochenschrift No. 8 1897.

⁵⁾ Dr.r. Arzneiversuche an gesunden Menschen.
Wiener medizinische Presse No. 9 1897.

klem van redenen betoogd, dat het „similia” een perspectief opent voor de volmaking der medische wetenschap, als waarvan de allopathie tot op den huidigen dag niet het geringste heeft kunnen vermoeden.¹⁾

Helaas, gij zult u vergissen als ge dientengevolge eene spoedige erkenning der homoeopathie door officiele wetenschap en regeering ten onzent verwacht. Sleur, traagheid en vooroordeel beheerschen ook het gros der Nederlandsche medici: getuige Rotterdam, getuige het Tijdschrift voor Geneeskunde met zijn staf van Hoog- en Zeergeleerde redacteurs en medewerkers.

Daarom richten wij Nederlandsche homoeopathen ons tot u, het publiek.

Wij wijzen er op, dat er eene vereeniging bestaat tot bevordering der homoeopathie in Nederland;

dat afdelingen zijn gevormd in verschillende plaatsen van ons land;

dat de inkomsten niet voldoende zijn om artsen in staat te stellen zich in het buitenland te bekwamen in de praktijk en theorie der homoeopathie;

dat aan haar rechtmatig verlangen aan 's lands regeering aan eene der universiteiten een leerstoel voor homoeopathie op te richten, niet is voldaan;

¹⁾ Lehrbuch der allgemeinen Therapie und der therapeutischen Methodik herausgegeben von Prof. Dr. A. Eulenburg und Prof. Dr. Samuel. Lieferung 8, 9, 10, 11: Prof. H. Schulz: Pharmacotherapie.

Door Dr. H. Findeisen: „Zur Lehre von der Arzneiwirkung, Budapest und Greifswald”, is aangetoond dat de verschillende bewijsvoeeringen van Prof. Schulz ten gunste van het „similia similibus curantur” volkomen identisch zijn met de in de jaren 1876, 1877, 1882, 1883, 1884 door Prof. Bakody, hoogleeraar in de homoeopathie aan de universiteit te Budapest, in verschillende brochures neergelegde beschouwingen. (Zur Reform der medizinischen Therapie, Sendschreiben an Prof. Virchow; Retorsion; Hahnemann redivivus; Naturwissenschaftliche Methode der homöopathischen Schule; Karyomitosis).

dat het overwegend belang van de kunst van genezen voor individu en maatschappij eischt, dat deze toestanden niet worden bestendigd;

en doen wij daartoe een beroep op het initiatief van het leeken-publiek:

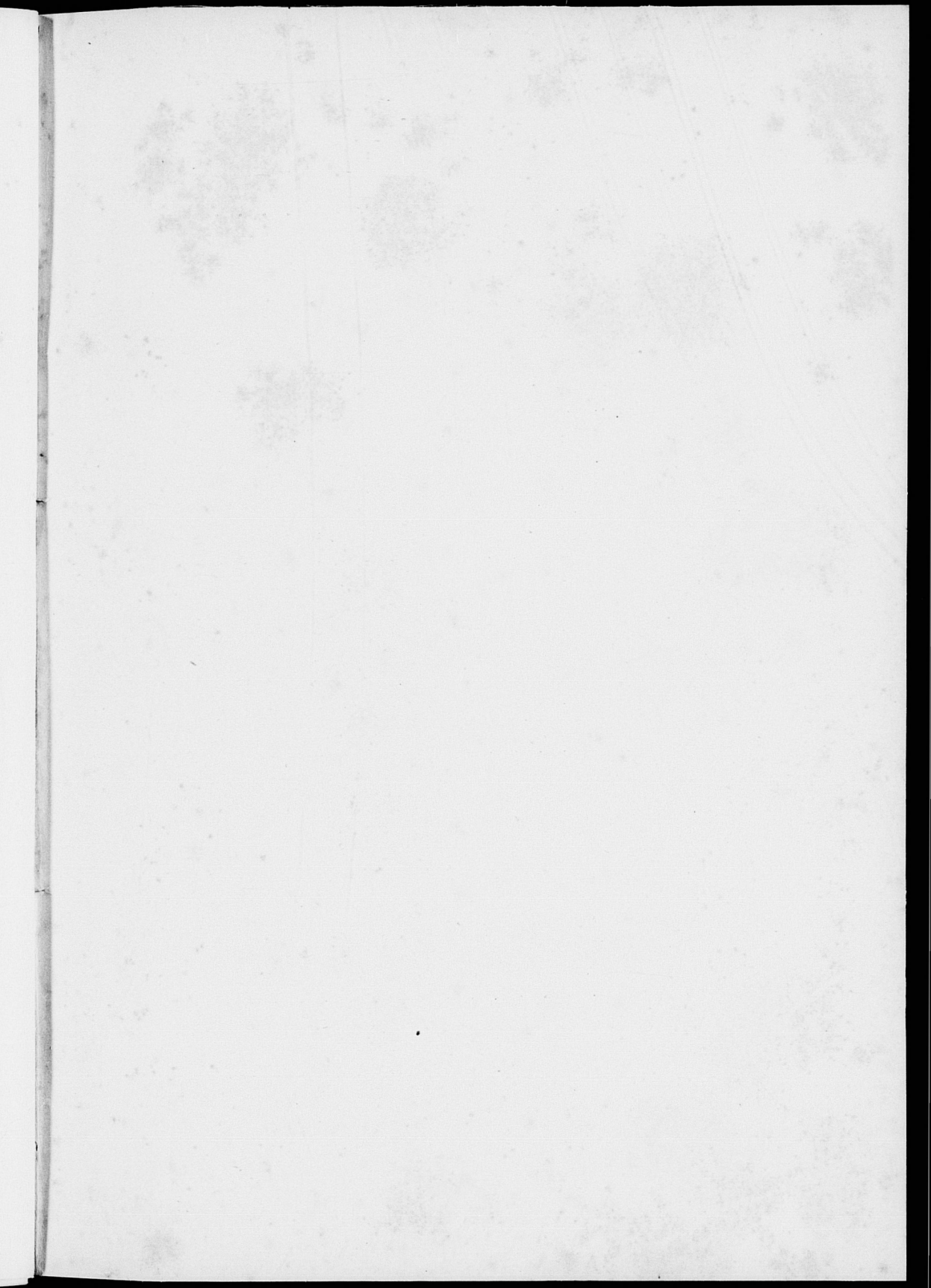
tot oprichting van afdeelingen der bovengenoemde hoofdvereeniging, en dringen bij u aan daarvoor in ruimen kring propaganda te maken.

Vragen u, jonge artsen op te wekken en in de gelegenheid te stellen in Londen, Parijs, Budapest, Leipzig, Stuttgart zich de ervaringen van bekwame homoeopathen ten nutte te maken;

de stichting van homoeopathische ziekenhuizen naar ieders vermogen in de hand te werken.

En, eindelijk, door een nationaal petitionnement de regeering van den Staat, die de zorg voor de volksgezondheid op zich heeft genomen, te nopen haren steun niet langer te onthouden aan eene methode van genezen, die daaraan nog meer bevorderlijk zal zijn, dan de door haar vooralsnog uitsluitend erkende geneeswijze.

Verleen daartoe uwe medewerking!

GENEESKUNDE.

Alberts, Dr. J. E. , Over Kanker. Hist., critisch en experim. onderzoek	f 2,00
Bock, Dr. C. E. , Het menschelijk lichaam. Met 43 afb. 2e druk -	1,25
Bock, Dr. C. E. , De huisdokter voor stad en land . 2e druk -	1,25
Cohen, Dr. L. Ali. Algem. gezondheid en fabrieksnijverheid 2e druk -	1,40
Daubanton, J. D. , Exenteratio bulbi, volgens Prof. Dr. Mulder. Diss.	
Fock, Dr. C. , Resectie in het heupgewricht	- 1,00
Fokker, Prof. Dr. A. P. , Untersuchgn. über Heterogenese I f 0,60, II f 0,60, III.	- 1,80
Huizinga, Prof. Dr. D. , De ontwikkeling der nieuwere Physiologie -	0,50
Huizinga, Prof. Dr. D. , Een en ander over voeding . 2e druk -	1,25
Huizinga, Prof. Dr. D. , Unsere Ernährung	- 1,90
Huizinga, Prof. Dr. D. , Onze Gezondheid 4e druk -	0,30
Huizinga, J. Menno , Des mesures prophylactiques efficaces à prendre contre la propagation des affections syphilitiques et vénériennes	- 0,60
Jacobs, J. , Verhandeling over Icterus. Dissertatie.	
Kooyker, Prof. Dr. H. A. , De juiste toepassing der logika in de geneeskunde	- 0,50
Meihuizen, F. , Bijdrage Statistiek Herniae incarceratae. Dissertatie	
Möbius, Dr. P. J. , De zenuwachtigheid. Bewerkt door Dr. C. P. ter Kuile	- 1,25
Mulder, Prof. Dr. M. E. , Beschouwingen over het onderwijs in de oogheekunde	- 0,50
Mulder, Prof. Dr. M. E. , Unser Urteil über vertical bei Neigung des Kopfes nach rechts oder links	- 0,35
Nauta, H. H. , Twaalf Ovariectomiën. Dissertatie.	
Niemeijer, M. H. , Diabetes Insipidus. Dissertatie.	
Oever, J. Mees ten. Een geval van Haematometra. Dissertatie	
Rijkens, R. G. , Over d. invloed d. windrichting o. d. acute ziekten d. respiratieorganen. Dissertatie	
Rijn, H. B. J. van , Aphorismen der gezondheidsleer	- 0,75
Rosenstein, Prof. Dr. S. , Die Beziehungen zwischen Wissenschaft und Praxis.	- 0,50
Toorenenbergen, A. W. van. De gemengde Narcose. Dissertatie	
Wichers, Dr. J. S. , Actief of Passief. Een bijdrage tot de practische verloskunde	- 0,50
Wiersma, Mr. K. Meijer. Wet Besmettelijke Ziekten. Met besluiten -	0,20